

О.А. Козерацька

ДОСЛІДЖЕННЯ ТА АНАЛІЗ НАУКОВИХ РОЗРОБОК В ОЦІНЦІ ОСОБИСТОСТІ
ПОТЕРПІЛИХ ВНАСЛІДОК СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА

Київський міський Центр судово-психіатричної експертизи, м. Київ
elen_ko@voliacable.com

Мета роботи – на основі дослідження клініко-патопсихологічних, психологічних та соціально-демографічних закономірностей перебігу психічних розладів, застосовуючи метод ситуаційного аналізу розробити критерії судово-психіатричної оцінки з виділенням групи «обмежено осудних» та критерії призначення примусових заходів медичного характеру стосовно осіб, які скоїли правопорушення на сексуальному підґрунті

Об'єкт дослідження – психічні та поведінкові розлади у осіб, які скоїли злочини на сексуальному підґрунті; психічні та поведінкові розлади у потерпілих внаслідок даного виду правопорушень.

Предмет дослідження – вплив психічних та поведінкових розладів на здатність осіб, які скоїли правопорушення на сексуальному підґрунті, усвідомлювати свої дії та керувати ними.

Матеріал дослідження. Робота ґрунтується на основі аналізу суцільної вибірки з підекспертних, які скоїли кримінальні правопорушення на сексуальному підґрунті та знаходилися на судово-психіатричній експертизі в Київському міському центрі судово-психіатричної експертизи з 2000 р. по 2014 р. (впродовж 15 років), на сьогодні досліджено 279 підекспертних. Також проводиться дослідження потерпілих у рамках СПЕ за даний проміжок часу для вивчення питання можливої віктимної поведінки з боку потерпілих, їх характерологічних особливостей, що допоможе у вивченні питання відносно мотивації протиправного діяння та можливих заходів профілактичного характеру, на теперішній час досліджено 64 потерпілих.

Методи дослідження – інформаційно-аналітичний, соціально-демографічний, клініко-психопатологічний, експериментально-психологічний, експертний, метод ситуаційного аналізу, статистичний.

Ключові слова:

судово-психіатрична оцінка, віктимна поведінка, потерпілі, сексуальні злочини, розлади сексуального потягу.

Дослідження та аналіз наукових розробок в оцінці віктимної поведінки потерпілих внаслідок сексуального насильства.

Сексуальне насильство полягає в спричиненні не тільки фізичного, але і психічного страждання потерпілим. Згідно з дослідженням Г.Т. Сонника (2001), у переважній більшості жінок внаслідок зґвалтування розвивається посттравматичний стресовий розлад [14].

Питання про особистість потерпілої має дуже важливе значення, оскільки проблеми взаємовідносин злочинця і його жертви до, в момент та після скоєння зґвалтування, поведінка та спосіб життя потерпілої сприяє оцінці системи рис, що характеризують жертв сексуального насильства. Потерпілих від зґвалтування традиційно поділяють на 2 групи: ті, чия поведінка у тій чи іншій мірі сприяла здійсненню злочину, була поштовхом до нього і ті, чия поведінка ніяк не сприяла здійсненню зґвалтування [22]. За даними В.Е. Христенко [3], поведінка 70% жертв є нейтральною і тільки 30% потерпілих своєю поведінкою провокують злочинні дії.

Зґвалтування становить підвищену суспільну небезпеку у зв'язку з необоротністю наслідків, заподіянням потерпілому глибокої фізичної, моральної й психічної

шкоди. Найчастіше (у 70% випадків) зґвалтування супроводжується інтенсивним застосуванням фізичного насильства або характеризується чиненням активного опору з боку потерпілого. Однак у ряді випадків (близько 20%) потерпілий опору злочинцю не чинить, оскільки пригнічений його психічним насильством (погрозами). Іноді потерпілий не чинить опору тому, що перебуває у безпорадному стані (близько 10% випадків) [6, 21]. У 24,6% випадках завершених латентних зґвалтувань злочинці скористалися безпорадним станом потерпілих у результаті їх сильного алкогольного сп'яніння; в інших випадках гвалтівники застосували фізичну силу (64,6%), іноді поєднану з погрозами розправи, зокрема фізичної (10,8%). Причинами безпорадного стану потерпілих у більшості випадків є сильне алкогольне сп'яніння, значно рідше – наявність захворювань, малолітній вік та інші обставини [1, 18].

Дослідження, проведені в різних країнах світу, демонструють, що становище можливої жертви, її спосіб життя, особливості поведінки, в сукупності з формами і ступенем взаємозв'язків з потенціальним правопорушником, можуть сприяти зародженню в його свідомості злочинного задуму, стимулювати його антигромадську

установку, визначати спосіб і засоби здійснення злочину. Причому жертва часто навіть не підозрює про це і не здатна вжити запобіжних захисних заходів [10, 20, 23].

Під віктимною поведінкою А.А. Мастерков [2] розуміє негативну поведінку жертви, яка викликає протиправні дії злочинця; при цьому, залежно від психічного ставлення жертви до своєї поведінки, автор виділяє свідому і несвідому, а з позиції її внутрішнього ставлення до дій особи, що провокується, активну (пряму і непряму) і пасивну провокацію [2]. При дослідженні установок відносно жертви у сексуальних правопорушників А.Д. Серов та співавт. (2011) підкреслюють, що уявлення сексуальних правопорушників про дії жертви та її переконання часто не відповідають реальним: звичайна, не пов'язана з проявом сексуальності, поведінка жертви інтерпретується правопорушниками як така, що проковує їх на вступ у сексуальний контакт [15].

К. Плутицька (2012) провела опитування працівників правоохоронних органів, метою якого було виявлення їх думки про причини та умови вчинення примушування до вступу в статевий зв'язок [9]. Уявлення співробітників міліції та прокуратури розподілились таким чином: віктимна поведінка потерпілої особи – 56,79%; манера поведінки потерпілої особи взагалі – 48,15%; недостатній рівень статевого виховання – 44,44%; падіння рівня суспільної моралі – 43,31%; стиль одягу потерпілої особи – 37,04%; відсутність економічної стабільності – 20,99%; особисті життєві труднощі особи, яка вчиняє примушування до вступу в статевий зв'язок – 18,52%; правовий нігілізм суспільства – 16,05%; особисті життєві труднощі потерпілої особи – 16,05% тощо. Таким чином, працівники правоохоронних органів у більшості випадків вбачають основні причини та умови вчинення примушування до вступу в статевий зв'язок саме у поведінці потерпілої особи [9].

Важливою в рамках нашого дослідження вважаємо наступну віктимологічну диференціацію: соціально-демографічну (вік, стать, сімейний і соціальний стан); культурно-освітню (рівень освіти, знання, навички, уміння); морально-психологічну (погляди, інтереси, потреби, емоційно-вольова характеристика) і поведінкову характеристики жертв сексуальних злочинів.

Якщо розглядати жертвовність за ознакою статі відносно злочинів, пов'язаних з насильницькими діями сексуального характеру, кількісна перевага традиційно належить жінкам: 71,4 % і 28,6 % відповідно, при цьому, якщо жертви жіночої статі представлені різними віковими категоріями, то жертви чоловічої статі найчастіше не досягають віку повноліття [4].

За даними В.І. Брильова і Л.А. Ляха (2012), потерпілими у зґвалтуванні у 65–70 % випадків є дорослі жінки віком від 18 до 30 років [3]. Встановлено, що для рекреаційних територій, де рівень міграції населення дуже високий, характерним є той факт, що злочинець і потерпіла в 70% не були знайомі або познайомилися перед зґвалтуванням, тоді як у сільських районах в 65 % випадків злочинець і жертва знали один одного, часто знаходилися в одній компанії [3].

Один із аспектів детермінації вчинення статевих злочинів полягає в тому, що чоловіки і жінки часом не розуміють один одного. Якщо жінка поводить розкуто,

доброзичливо, чоловік може сприйняти це як заохочення. Якщо жінка ігнорує знаки уваги, відмовчується – чоловік може розцінити це як сором'язливість, яку можна перебороти. І навіть агресивно-негативну поведінку жінки часом вважають миттєвою реакцією, і в чоловіка залишається надія, що врешті-решт жінка погодиться на вступ у статевий зв'язок [7].

У дослідженні [5] визначені провокуючі форми поведінки жертв сексуального насильства різного віку. Пасивно-провокуюча поведінка, яка створює відчуття невинуватості сексуальної доступності, притаманна неповнолітнім жертвам (27,92%). Активно-провокуюча форма, що передбачає створення ефекту надмірної сексапільності, неадекватного кокетства, флірту із виключенням безпосереднього статевого акту, переважає у повнолітніх потерпілих (56,15%). Проте, абсолютно «чистих» форм активно- та пасивно-провокуючої поведінки автором не відмічено. У молодіжному середовищі більшість сексуальних злочинів (54,43%) скоюють за типом dating violence («швидкоплинних знайомств») [5].

Ю.В. Воронова визначила, що умови виховання неповнолітніх 14–18 років, їх стосунки з батьками та однолітками є факторами, які впливають на рівень їх віктимності [8]. Встановлено, що діти, які виховуються у сім'ях з низьким культурно-освітнім рівнем батьків, низьким рівнем матеріального достатку мають занижену самооцінку, через що рівень віктимності у них високий. Проте й дівчата, які живуть у сім'ях з високим матеріально-культурним рівнем і мають завищену самооцінку, теж демонструють достатньо високий ступінь віктимності. Індивідуально-психологічними умовами та факторами віктимності є ціннісні орієнтації, комунікативна, мотиваційна й емоційно-вольова сфери і Я-концепція. Чим вищий рівень віктимності, тим більшою мірою зазначені психологічні фактори відрізняються від нормативних показників [8]. Доведено, що визначення рівня віктимності слід проводити в осіб, які постраждали від сексуального злочину та в яких немає негативних змін у психіці. Встановлено, що зґвалтування неповнолітніх призводить до виникнення у них посттравматичних стресових розладів, які можуть проявлятися через рік після скоєння злочину [8, 12].

Т.В. Казьменкова (2008) встановила, що сімейний стан жертв злочинів характеризується наступним чином [4]: 9,8% з їх числа перебували в зареєстрованому шлюбі; 7,9% – в цивільному шлюбі; 82,3% не були в шлюбних стосунках. Мешкали з батьками 47% жертв; 28,5% мешкали одні, втративши зв'язки з родичами. Розглядаючи соціальний статус жертв, виявлено, що більша їх частина займає досить низьке соціальне положення: 26,1% – наймані робітники, що мають відносно невисоку кваліфікацію або зайняті некваліфікованою працею, 18,6% – особи без постійного джерела доходів, 15,7% – пенсіонери, 3,6% – приватні підприємці, 2,4% – інваліди, 14,8% і 18,8% – відповідно студенти та учні середніх шкіл. Низький соціальний статус потерпілих, якому відповідає низький освітній і культурний рівень, має істотне віктимологічне значення [4].

Становить певний інтерес характер взаємин злочинця з потерпілою. Так, у третині зґвалтувань була обрана випадкова жінка, напад на яку був раптовим, оскільки гвалтівник намагався залишитися невпізнаним і після

вчиненого втікав. У 15% випадків злочинець знайомився з потерпілою напередодні вчинення злочину, полегшуючи таким чином сексуальний напад. В обох випадках з боку винного переважало фізичне насильство, у результаті якого потерпілим заподіювалися тілесні ушкодження й психічні травми. Досить часто гвалтівники були знайомі з потерпілими за місцем проживання (29,1%) або підтримували дружні стосунки. Сексуальне насильство з боку родичів (12,3% зґвалтувань і 4,5% замахів на зґвалтування) розподілилося приблизно порівну між батьками й вітчимами, братами, дядьками. Подружнє насильство мало місце у 2–3% випадків [25]

Відомо, що підвищена небезпека стати жертвами кримінального насильства притаманна особам, що характеризуються стійкою асоціальною поведінкою і морально-побутовою розбещеністю [11, 19]. У злочинців та їх жертв часто виявляються схожі деформації особистості і стереотипи поведінки. Дослідження потерпілих з негативною поведінкою свідчить про те, що в її основі лежать недоліки виховання, морального формування їх особистості та в цілому вплив мікросередовища [13]. Для потерпілих цієї групи характерні необачність, нерозбірливість і легковажність у знайомствах. Найчастіше жертва потрапляє в небезпечну ситуацію, не проявивши елементарного розуміння обставин, що складаються. Найчастіші мотиви таких знайомств наступні: бажання весело провести час, скористатися автомашиною, отримати можливість переночувати, стати утриманкою (коханкою), «помститися» іншому знайомому (викликати його ревності), вийти заміж, придбати різні речі тощо [16]. Нерідко ці знайомства не мотивовані, а викликані станом сп'яніння. Близько 45% потерпілих у момент зґвалтування знаходилися у стані алкогольного сп'яніння [3], причому в 30,7% випадків алкоголь вживався спільно [4].

Проведене М.М. Коноваловим (2005) психологічне тестування 39 зґвалтованих жінок свідчить, що серед потерпілих зустрічаються тільки жінки з холеричним і меланхолійним темпераментом, тобто ті, у яких спостерігається емоційна нестійкість як в настрої, так і в поведінці [17]. Це проявляється в легкості встановлення контактів з незнайомими людьми, зайвій довірливості або самовпевненості та неадекватній оцінці ситуації. Дослідження також показало, що серед зґвалтованих переважають жінки з істеричною та астенічною акцентуацією характеру (80% потерпілих) [17]. Людина з переважанням істеричних рис прагне притягнути і завоювати увагу навколишніх. Таким чином, егоцентризм призводить до рис, які могли б сприяти задоволенню потреби бути в центрі уваги. Такими рисами стають ексцентричність зовнішності, поведінки та висловлювань. Суть їх полягає в неординарних спробах представити себе в суспільстві, що відрізняються від буденної та традиційної поведінки. Для цього використовується яскравий, помітний одяг, макіяж тощо. Поведінка таких жінок має гротескний характер з переважанням крайніх ступенів вираженості емоцій і пред'явлення їх оточуючим. Поведінка таких осіб мінлива і нестійка, вони схильні до різкої зміни і лабільності поведінки. Внаслідок цього часто відзначається непослідовність вчинків, їх залежність від ситуативних факторів і, зокрема, від оточення. У поведінці

внаслідок пошуку визнання з боку соціуму відзначається театральність, неприродність, манірність [26, 32].

З метою привертання уваги до себе жінка з демонстративними рисами характеру схильна до декларування власної гіперсексуальності. У розмовах вона активно експлуатує сексуальну тему, що чоловіки можуть сприймати як запрошення до інтимного спілкування [28]. Крім того, як зазначає В.Д. Менделевич (2008), для таких жінок типовим в критичній психотравмуючій ситуації є екстрапунтивна спрямованість реагування – несправедливе звинувачення оточення в події, що сталася, уникнення усвідомлення власної відповідальності, а також спроба себе захистити і представити жертвою обставин або упередженого ставлення з боку оточення [27].

Для жінок з астенічними рисами характеру властиве ухилення від будь-якої відповідальності, підпорядкування власних потреб потребам інших, а також підвищена емотивність. Така жінка, як правило, боїться мати власну думку, самостійність та відчуває безпорадність у самотності. Вона схильна орієнтуватися на думки оточення, підкорятися їх волі і жити їх інтересами. Жінка-астенік пасивна, безініціативна, задовольняється тим, що є доступним, не докладає ніяких зусиль, щоб щось змінити у своєму житті. Разом з цим, в структуру астенічного характеру входить сентиментальність, жалісливість, нездатність постояти за себе або чинити опір [30].

В дослідженні [17] продемонстровано, що більше 60% зґвалтованих раніше (до здійснення делікту) вели нерегулярне сексуальне життя, з багатомісячними періодами сексуальної депривації. Фізіологічними основами механізму поведінки таких жертв в генезисі злочину, вважає автор, є стійка відсутність сексуальних стосунків, що ставить жінку перед необхідністю усвідомлення факту її сексуальної неспроможності, що в поведінковому плані вимагає пошуку ефективнішого сексуального поведінкового стереотипу у вигляді демонстрації гіперсексуальності або доступності тощо [17]. Соціальна значущість сексуальних стосунків не допускає безконфліктного усунення особистості з сексуальної сфери, примушуючи жінку шукати способи задоволення своєї статевої потреби. Встановлено, що 20% жертв насильницького статевого акту були дівчатами, переважна більшість яких (70%) в генезисі злочинної ситуації неадекватно реагували на намагання делінквента вступити в сексуальні стосунки, причиною чого є, в першу чергу, недоліки статевого виховання [34].

Викладені вище особистісні особливості потерпілих – жертв зґвалтувань – багато в чому пояснюють віктимність жінок і можуть бути основою для розробки профілактичних програм, спрямованих на віктимологічне запобігання зґвалтуванням.

Дослідження та аналіз наукових розробок з оцінки психічного стану потерпілих внаслідок сексуального насильства.

Специфіка і значущість злочинів, пов'язаних з сексуальним насильством, полягає в наступному [33, 35]: сексуальні злочини викликають у жертв тяжкі переживання, вплив яких може зберігатися впродовж всього життя, впливаючи на самосприйняття та сприйняття світу, на стосунки з іншими людьми, в тому числі, що особливо важливо, з представниками протилежної статі,

на сімейні стосунки. Такі посягання, викликаючи глибокі душевні травми, здатні призвести до самогубств, в інших випадках – до формування небезпечних соматичних і психічних захворювань [33, 35].

І.Г. Малкіна-Пых виділяє кілька стадій реакції на зґвалтування, які розрізняються за тривалістю та інтенсивністю психічних процесів [34, 36]:

1. Стадія передчуття або загрози, коли жінка відчуває небезпеку ситуації. Зазвичай включаються механізми психологічного захисту, що створюють ілюзію невразливості, але все-таки залишається ясне розуміння ситуації, необхідне для фактичного захисту.

2. Стадія зіткнення, коли відбувається дезадаптація, ступінь якої залежить від інтенсивності травми і від адаптаційних можливостей. У цій стадії виникають вазомоторні і емоційні порушення. У жертв зґвалтування – це приголомшення, звуження свідомості, автоматизовані стереотипні дії та інші прояви переляку.

3. Стадія віддачі, під час якої поступово відновлюються нормальні емоції, розуміння себе і свого місця у світі, пам'ять і самоконтроль. Майбутнє залишається неясним, може зростати почуття підлеглості. Жінка починає розуміти свої адаптивні і дезадаптивні реакції, замислюється про них. Від того, чи відчуває вона себе спроможною самостійно впоратися з стресом, залежать наслідки не лише цієї кризової ситуації, але й реакція на стреси в майбутньому, що прямо впливає на самооцінку. Якщо є психологічна підтримка, жінка не почуває себе повністю покинутою і безпорадною. Проте близькі нерідко намагаються зробити вигляд, що нічого не сталося, радять забути цей випадок (один із способів поведінки в стресовій ситуації). Характерна особливість психологічного стану після зґвалтування – відсутність відкрито вираженого гніву, що, що на думку автора, може бути пов'язано із загальноприйнятими нормами – вважається, що жінка не має бути агресивною.

4. Стадія відновлення, коли міняються погляди на майбутнє. Захисні механізми, що забезпечують відчуття невразливості, втрачені, і в разі повторного переживання насильства може знижуватися самооцінка. Тоді жінка починає звинувачувати себе в тому, що не змогла передбачити небезпеку, не звернула на неї увагу [34, 36].

Н.А. Шаповалова (2006) досліджувала характерологічні і особистісні риси жінок віком від 25 до 40 років з психологічними наслідками зґвалтування, перенесеного у дитячому або підлітковому віці (n=64) [29]. Всі жінки були заміжними, а за допомогою звернулися з приводу подружньої дезадаптації. Встановлено, що, з одного боку, жінки, які стали жертвами сексуальних злочинів у дитячому і підлітковому віці, мають особистісні риси і явно виражені акцентуації характеру, які могли сприяти виникненню у них поведінки, що провокує насилля. Перш за все, це – демонстративна акцентуація (45,0% обстежених), або такі акцентуації, які роблять їх безпомічними, тим самим полегшуючи виникнення ситуації насилля: це – емотивна (17,0%), тривожна (8,0%), дистимічна (5,0%) акцентуації. З іншого боку, перенесене насилля призводить до загострення характерологічних рис, поглиблюючи його наслідки і створюючи передумови для формування дезадаптації жінок у шлюбі [29].

Висновки

Вищенаведене свідчить про необхідність пошуку нових шляхів у дослідженні критеріїв судово-психіатричної оцінки осіб, які потерпіли від сексуального насильства внаслідок кримінального правопорушення та віктимної поведінки потерпілих для аналізу ситуації протиправного діяння й розробки профілактичних засобів для запобігання скоєнню сексуальних злочинів.

Список використаної літератури

1. Банных Е. Н. Виктимологический аспект поведения женщин – жертв преступления: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : 12.00.08 / Банных Евгения Николаевна; Челябин. гос. ун-т. – Челябинск, 2006. – 28 с.
2. Брылев В. И. Криминалистический анализ личности преступника и потерпевшей от изнасилования / В. И. Брылев, Л. А. Лях // Известия Тул. гос. ун-та. Эконом. и юрид. науки. – 2012. – № 1/2. – С. 19–25.
3. Воронова Ю. В. Влияние сексуального насилия на личность неповнолетних / Ю. В. Воронова // Наука і освіта. – 2004. – Спец. вип. № 6/7. – Психологія особистості: досвід минулого, погляд у майбутнє. – С. 52–55.
4. Воронова Ю. В. Соціально-психологічні детермінанти віктимної поведінки неповнолітніх жертв сексуальних злочинів: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. психол. наук : 19.00.06 / Воронова Юлія Вікторівна; Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2005. – 21 с.
5. Джаянбаев К. И. Виктимологические аспекты предупреждения тяжких преступлений против личности / К. И. Джаянбаев // Государство и право. – 2005. – № 11. – С. 101–103.
6. Дмитриева О. А. Проблемы гендерного насилия, акушерства и гинекологии в судебной медицине / О. А. Дмитриева, Т. М. Федченко. – Владивосток: Медицина ДВ, 2006. – 287 с.
7. Жижина А. О. Анализ злочинів проти статевої свободи та недоторканності особи / А. О. Жижина // Держава та регіони. Сер. Право. – 2011. – Вип. 2. – С. 98–100.
8. Журавлева Ю. В. Виктимологическая профилактика изнасилований: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : 12.00.08 / Журавлева Юлия Вячеславовна; Моск. гос. лингвист. ун-т. – М., 2007. – 22 с.
9. Зайцев О. О. Психічна патологія в осіб молодого віку, які скоїли сексуальні злочини (діагностика, клініка, лікування та профілактика): автореф. дис. на здобуття наукового ступеня д-ра мед. наук : 14.01.16 / Зайцев Олександр Олександрович; Укр. НДІ соц. і суд. психіатрії та наркології. – К., 2005. – 28 с.
10. Казьменкова Т. В. Виктимологическая характеристика жертв преступлений, совершаемых с особой жестокостью / Т. В. Казьменкова // Юристы – Правоведь. – 2008. – № 6. – С. 110–113.
11. Калинина С. Б. Психологическая беспомощность и развитие жизнестойкости женщин / С. Б. Калинина. – Тверь: Тверской гос. ун-т, 2011. – 123 с.
12. Коновалов Н. Н. Виктимологическая характеристика изнасилования / Н. Н. Коновалов. – Ставрополь: Сервисшкола, 2005. – 102 с.
13. Кримінологічні, уголовно-правові та медико-соціальні аспекти протидії сексуальному насильству в отношении несовершеннолетних: материалы круглого стола, 25 апреля 2012 года / под ред. А. М. Розуван. – Киров: Изд-во ВятГУ, 2012. – 58 с.
14. Лукаш А. С. Зґвалтування: кримінологічна характеристика, детермінація та їх попередження: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук / Лукаш Анастасія Сергіївна; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Харків, 2007. – 19 с.
15. Лукаш А. С. Питання латентності зґвалтування / А. С. Лукаш // Право і безпека. – 2006. – № 3. – С. 67–72.
16. Малкіна-Пых И. Г. Виктимология: психология поведения жертвы: комплексный анализ феномена жертвы, подходы к индивидуальному консультированию, упражнения и техники / И. Г. Малкіна-Пых. – М.: Эксмо, 2010. – 862 с.
17. Малкіна-Пых И. Г. Психология поведения жертвы / И. Г. Малкіна-Пых. – М.: Эксмо, 2006. – 1006 с.
18. Мастерков А. А. Уголовно-правовые и криминалогические аспекты провокационной деятельности: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : 12.00.08 / Мастерков Александр Александрович; Дальневосточ. гос. ун-т. – Владивосток, 2000. – 18 с.
19. Менделевич В. Д. Клиническая и медицинская психология: учеб. пособие / В. Д. Менделевич. – 6-е изд. – М.: МЕДпресс-информ, 2008. – 426 с.
20. Плутицька К. Питання детермінації примушування до вступу в статевий зв'язок / К. Плутицька // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. юридична. – 2012. – Вип. 56. – С. 409–416.
21. Полушинский В. И. Криминальная виктимология / В. И. Полушинский. – М.: Всероссийский научно-исследовательский ин-т, 2008. – 208 с.
22. Ривман Д. В. Криминальная виктимология: Жертвы преступлений. Мошеничество. Хулиганство. Кражи. Разбой / Д. В. Ривман. – СПб.: Питер, 2002. – 304 с.
23. Серов А. Д. Установки по отношению к жертве у сексуальных правонарушителей / А. Д. Серов, К. В. Сырковашина, И. А. Басинская // Психология и право. – 2011. – № 2. – С. 66–76.
24. Христенко В. Е. Психология поведения жертвы / В. Е. Христенко. – Ростов н/Д: Феникс, 2004. – 411 с.

25. Шайдукова Л. К. Истерические депривационные манипуляции: механизмы, феноменология, коррекция / Л. К. Шайдукова // *Неврол. вестник. Журн. им. В.М. Бехтерева.* – 2013. – № 1. – С. 94–99.
26. Шаповалова Н. А. Психопатологические особенности женщин с отдаленными последствиями изнасилования / Н. А. Шаповалова // *Укр. вісн. психоневрології.* – 2008. – Вип. 4. – С. 69–72.
27. A characterization of adult victims of sexual violence: results from the national epidemiological survey for alcohol and related conditions / Y. Xu, M. Olfson, L. Villegas [et al.] // *Psychiatry.* – 2013. – Vol. 76, № 3. – P. 223–240.
28. Characteristics of sexual violence against adolescent girls and adult women / T. Blake Mde, J. Drezett, M. A. Vertamatti [et al.] // *BMC. Womens Health.* – 2014. – Vol. 14. – P. 15.
29. Co-occurring posttraumatic stress and depression symptoms after sexual assault: a latent profile analysis / T. M. Au, B. D. Dickstein, J. S. Comer [et al.] // *J. Affect. Disord.* – 2013. – Vol. 149, № 1/3. – P. 209–216.
30. Health risk behavior and sexual assault among ethnically diverse women / H. L. Littleton, A. E. Grills-Taquechel, K. S. Buck [et al.] // *Psychol. Women Q.* – 2013. – Vol. 37, № 1. – P. 7–21.
31. Mindfulness, emotional dysregulation, impulsivity, and stress proneness among hypersexual patients / R. C. Reid, J. E. Bramen, A. Anderson [et al.] // *J. Clin. Psychol.* – 2014. – Vol. 70, № 4. – P. 313–321.
32. Sanjel S. Gender-based violence: a crucial challenge for public health / S. Sanjel // *Kathmandu Univ. Med. J. (KUMJ).* – 2013. – Vol. 11, № 42. – P. 179–184.
33. Schry A. R. Sexual assertiveness mediates the effect of social interaction anxiety on sexual victimization risk among college women / A. R. Schry, S. W. White // *Behav. Ther.* – 2013. – Vol. 44, № 1. – P. 125–136.
34. Sexual victimization using latent class analysis: exploring patterns and psycho-behavioral correlates / B. H. French, Y. Bi, T. G. Latimore [et al.] // *J. Interpers. Violence.* – 2014. – Vol. 29, № 6. – P. 1111–1131.
35. Weizmann-Henelius G. The violent female perpetrator and her victim / G. Weizmann-Henelius, V. Viemerö, M. Eronen // *Forensic. Sci. Int.* – 2003. – Vol. 133, № 3. – P. 197–203.
36. Kolárský A. Beyond sex offenses / A. Kolárský // *Arch. Sex. Behav.* – 2006. – Vol. 35, № 3. – P. 251–252.

ИССЛЕДОВАНИЕ И АНАЛИЗ НАУЧНЫХ РАЗБОТОК В ОЦЕНКЕ ЛИЧНОСТИ ПОТЕРПЕВШИХ ВСЛЕДСТВИЕ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛИЯ

Е.А. Козерацкая

Проведен теоретический анализ научных подходов судебно-психиатрической оценки потерпевших вследствие сексуального насилия.

Ключевые слова: судебно-психиатрическая оценка, виктимное поведение, потерпевшие, сексуальные преступления, расстройства сексуального влечения.

RESEARCH AND ANALYSIS OF SCIENTIFIC APPROACHES IN THE ESTIMATION OF PERSONALITY OF VICTIMS BECAUSE OF SEXUAL VIOLENCE

E. Kozerackaya

A theoretical analysis of scientific approaches forensic psychiatric assessment of victims because of sexual violence.

Key words: forensic psychiatric examination, victims behavioral, victims, sexual crimes, disorders of sexual appetite.